

שליחות פון אויבערשטן; משה איז געווען דער שליח ה' וואָס האָט גע-רעדט צו פרעה במקום (ובכח) המשלח — הקב"ה. ובמילא האָט משה גע-דאַרפט איבערגעבן דעם גענויען לשון פון דעם משלח³⁴ (אָן הכפלה והסברה): ער האָט עס געדאַרפט זאָגן בלויז „פעם אחת“ (פונקט ווי דער אויבערשטער האָט עס געזאָגט „פעם אחת“), און „כפי ששמעת מפי“ — מיט דעם זעלבן לשון בדיוק ווי ער האָט עס געהערט פון אויבערשטן³⁵.

דערביי שטעלט זיך אָבער די שאלה: דער דיבור פון אויבערשטן צו משה'ן איז דאָך געווען בלשון הקודש³⁶, ובמילא איז אויך דיבורו של משה צו פרעה געווען בלשון הקודש³⁷ („כפי ששמעת מפי“) — איז ניט מובן: רש"י האָט שוין פריער מפרש געווען אין פ' ויחי³⁸ אָן פרעה האָט ניט „מכיר“ געווען בלשון הקודש³⁹, היינט ווי אזוי האָט ער

און דערבער איז רש"י מדייק „כל שליחות ושליחות וכו'“, צו מדגיש זיין אָן דאָס וואָס משה האָט געקענט ריידן איז טאָקע געווען ניט מכח עצמו, נאָר דערפאַר וואָס ער איז געגאַנגען בשליחותו של הקב"ה, און דאָס האָט אים געגעבן כח ויכולת צו ריידן: און דאָס קומט בהמשך צו דעם וואָס רש"י איז מפרש מיט עטלעכע פסוקים פריער³³: „אני ה', כדאי אני לשלחך ולקיים דברי שליחותי“ — אָן ס'איז גענוג דאָס וואָס „אני“ איז דער משלח בכדי צו קענען מקיים זיין „דברי שליחותי“. — עד"ז בנוגע צום עצם איבערגעבן (זאָגן) דברי השליחות.

1. עפ"ז איז אויך פאַרשטאַנדיק די אריכות אין לשון רש"י — „פעם אחת כל שליחות ושליחות כפי ששמעת מפי“: די כוונה פון משה'ס גיין ריידן צו פרעה איז ניט געווען צו איינריידן פרעה מיט הסברות וטעמים, נאָר צו איבערגעבן די

(34) להעיר מס' בעלי ברית אברם (למהרא"א אולאי — זקנו של החידי"א) פרשתנו ו, יא-יב (כפי הכתוב (שם, כט), „דבר אל פרעה מלך מצרים את כל אשר אני דובר אליך“): „שלא תוסיף כלום מעצמך אבל תאמר הדברים כסדר שאסדר אני לך ובוודאי כסייעתא דשמיא“.

(35) ויש להתאים המבואר בפנים גם עם הגירסא (דלעיל הערה 4) „לפי כו" — היינו, שהטעם שמה צריך לדבר רק „פעם אחת כל שליחות כו" הוא „לפי ששמעת מפי“, שהוא השליח ששמע ישר מפי הקב"ה (ע"מ לחסור דברי ה' לפרעה). וראה גוי"א בא יב, ג.

(36) להעיר מפרש"י בראשית ב, כג.
(37) ראה גם לבוש האורה לפרש"י פרשתנו ו, יב. וראה מכלתא דרשב"י כאן: „אתה תדבר בלשון הקודש כמלאך ואהרן אחיך ידבר בלשון מצרי כו"'. צפציפ"ן (להרגעובי) שמות ד, י.

(38) ג, ה. — יצ"ע במ"ש בלבוש הניל, ואם פרעה זה הוא פרעה הראשון כבר ידעת שלמד לשון הקודש מיוסף כמו שפרש"י בפרשת ויחי“.

(39) וגם להמ"ד ד"ויקם מלך חדש — חדש ממש" (פרש"י שמות א, ח (כפי הראשון)) — דוחק לומר שהי' מכיר בלשון הקודש, והרי פרעה לא למד

התשובה הוא בזה ש„צירף לו הקב"ה את אהרן, ודוחק לתרץ דשם נאמר הענין רק בקיצור — כי טוף טוף אין חידוש בזה ש„צירף לו כו' אהרן“ (כגיל בפנים).

ואולי י"ל (בדוחק עכ"פ), שלכן מוסיף רש"י „להיות לו לפה ולמליץ“, היינו שלא רק „ויטעים“ דברי משה, כ"א צריך להמליץ אותם „לפרעה (מכיון ש„אתה תדבר גוי“ הוא באופן שפרעה לא יבין, כדלקמן בפנים); וע"ז לשון הכתוב כפי שמות „הוא יהי' לך לפה“ (וברש"י שם: למליץ כו') שנאמר דיבור אהרן אל העם, שאז לא דיבר משה אליהם כלל. ולהעיר מפרש"י כאן ד"ה יהי' נביאך, תרגום שמות ד, טז, ואכ"מ.

(33) ה, כט.

(*) אבל קשה לפרש „ולמליץ“ כדלקמן בפנים (תרגום מלשון הקודש ללשון מצרי) — כי בפשטות נלמד רש"י לשון הכתוב דפי שמות עס פרישון: כדלקמן בפנים הערה.

זיינע רייד צו פרעה, איז ניט געווען אים אויפצוקלערן מיט דברי טעם וכו' (דאס איז געווען אהרן'ס תפקיד — „ואהרן אחיד יהי נביאך, כנ"ל), נאָר אים צו „שופט" זיין — אין אַן אופן ווי „ורודה" וואָס דאָס איז „לרדותו במכות ויסוריו".

און עד"ז בעניננו: משה רבינו האָט געדאַרפט זאָגן צו פרעה „שלח את עמי" מיט אַ שטרענגקייט און ביזערן זיך אויף אים, אַז פונעם אופן הדיבור (און פונעם אויסדרוק פון משה'ס פנים בשעת מעשה וכו')⁴² זאָל פרעה פאַר-שטיין אַז דאָס איז „קשות" — בדוגמא פון מכות ויסוריו.

ח. פון יינה של תורה אין דעם פרש"י:

איז דעם ענין פון „ראה נתתיך אלקים לפרעה" („שופט ורודה לרדותו במכות ויסוריו"), איז חסידות⁴³ מבאר: בשעת קליפות זיינען בעוצם תקפן (וואָס דאָס איז דאָך מחמת יניקתו וכו'), האָט אפילו⁴⁴ אַ צדיק קיין כח ניט זיי אַראָפצואוואַרפן און צעברעכן (עד מחז"ל⁴⁵: „אם ראית רשע שהשעה משחקת לו אל תתגרה בו"); דאָס איז נאָר ב"יכלתו ית' שהוא כל יכול", אַז אפילו אַ רשע וואָס איז „כל גאה", זאָל זיין — „והשפילהו .. הכניעהו והדך רשעים תחתם"⁴⁶.

און דאָס מיינט „ראה (ל' חידוש

געקענט פאַרשטיין וואָס משה האָט געזאָגט בלה"ק?

דעריבער איז רש"י ממשיך: „ואהרן אחיד ימליצנו ויטעימנו וכו'", וואָס „ימליצנו" האָט אין זיך (אויך⁴⁰) דעם טייטש פון איבערזעצן פון איין שפראַך אויף אַ צווייטער, ווי רש"י האָט שוין פריער מפרש געווען (אין פ' מקץ⁴¹) אויפן פסוק „כי המליץ בינותם": „כשהיו מדברים עמו ה' המליץ ביניהם היודע לשון עברי ולשון מצרי וה' מליץ דבריהם".

ד.ה. אהרן וועט האָבן אַ צווייענדיקן תפקיד: א) „ימליצנו" — איבערזעצן פון דער שפראַך פון דברי משה, ב) „ויטעימנו כו'" — מסביר ומטעים זיין דעם תוכן פון זיינע רייד, באופן אַז זיי זאָלן נתקבל ווערן „באזני פרעה".

ז. לכאורה איז נאָך אַלץ ניט גלאַרטיק: וויבאַלד אַז פרעה האָט סיי ווי ניט פאַרשטאַנען וואָס משה האָט מיט אים גערעדט, טאָ וואָס איז געווען די תועלת פון משה'ס דיבור? ועד כדי כך, אַז אויף דעם איז געווען אַ ספעציעלע נתינת יכולת, כנ"ל.

איז דער ביאור: דאָס קומט בהמשך צו פרש"י אין פריערדיקן פסוק: „נתתיך אלקים לפרעה — שופט ורודה לרדותו במכות ויסוריו". ד.ה. משה'ס ענין אין

לשון הקודש כל זמן היות יוסף משנה למלך (בערך שמונים שנה!). וראה פניו פרשתנו ו. יב.

ימי'ש בלבוש שם. ואם הוא פרעה אחר כבר ידעת מאמרם ז"ל שאין ממניו מלך מצרים עד שיוכל לדבר בכל שבעים לשון — צ"ע, שהרי מפורש ברש"י ויחי שם „על לשון הקודש שאני מכיר עורף על ע' לשון כו". וראה גם רש"י האיגו לב, ח.

40) אבל אייז פירושו בדוקא בכל מקום — ראה (בעניננו) פרש"י שמות ד. טו (כניל הערה 32).

41) מב, כג.

42) ראה פרש"י בשלח טו, ח.

43) אהיה'ת פרשתנו ע' רלא. דיה ראה נתתיך תרלי"א, תרע"ז, תש"ז. פלח הרמון פרשתנו ע' סד.

44) באהיה'ת שם „אלא לצדיק". ואולי צ"ל „גם לצדיק" (כבדיה ראה נתתיך תרלי"א: גם לצדיקים מופלגים. ועד"ז בדיה זה דתרע"ז).

45) ברכות ז, ב. מגילה ו, ב. אבל צ"ע אם ויהי איתה הדרגא ממש בתוקף. וראה לקמן הערה 55.

46) איוב מ, יא"כ. וראה גם יהל אור ע' שסו.

ופליאה) נתתיך אלקים לפרעה: הגם אז פרעה איז נאך געווען בתקפו, ביז אפילו „לא ה' עבד יכול לברוח ממצרים“⁴⁷, האָט דער אייבערשטער געגעבן משה'ן „ממשלה זרוע כא-ל“⁴⁸ ממש על פרעה“⁴⁹, ביז צו רודה זיין אים „במכות ויסורין“⁵⁰.

און דער כח איז געגעבן געוואָרן דוקא צו משה'ן⁵¹ וואָרום זייענדיק דער נשיא הדור, דער „אנכי עומד בין ה' וביניכם גו' להגיד לכם את דבר ה'“⁵² — אַ ממוצע דורך וועמען עס ווערט נמשך „דבר ה' ממש“⁵³ — דעריבער ווערט דורך אים נתגלה כוחו ויכלתו ית' „לרדותו במכות ויסורין“ [און דערמיט איז מובן פאָרוואָס ר' שמעון בן יוחי האָלט אַז „מותר להתגרות ברשעים“⁵⁴ (אויך ווען „השעה משחקת להם“⁵⁵) —

ווייל רשבי איז אַ ניצוץ פון משה רבינו, כידוע⁵⁶, וואָס האָט דעם כח צו „מכניע“ זיין די רשעים — אויך ווען זיי זיינען בתקפם⁵⁷.

און דאָס איז דער טעם פנימי פאָר- וואָס משה רבינו האָט געמוזט ריידן צו פרעה'ן (א) און ס'איז ניט געווען גענוג דיבורו של אהרן — (ב) כאָטש אַז דער דיבור איז געווען אין אַ שפראַך וואָס פרעה האָט ניט פאָרשטאַנען —

ווייל דאָ האָט זיך געמוזט אויפטאָן די שבירה פון פרעה'ן ווען ער איז נאָך בתקפו, און דעריבער (א) איז עס נאָר בכחו של משה: (ב) עס איז ניט אַז ענין פון ברור, נאָר שבירה⁵⁸ (לרדותו כו'), און ס'איז דערפאָר ניט נוגע אַז פרעה זאָל פאָרשטיין דעם דיבור.

ט. עפ"י הג"ל איז אויך מובן דאָס וואָס רש"י זאָגט אַז משה האָט געמוזט איבערגעבן דברי הקב"ה „כפי ששמעת

(47) פרש"י יתרו יח, ט. מכילתא שם, יא.

(48) איוב שם, ט („זרוע כא-ל").

(49) ל' אוהית שם, ד"ה ראה נתתיך תרלי"א.

(50) וראה בארוכה תרי"ח פרשתנו בפסוק הוא אהרן ומשה (ק"ט, ב ואל"ך) דפרעה הו"ע קשה עורף דקליפה, חוקף הישות והגסות, והכענתו היא ר"ל ע"י משה כו', עיי"ש. וראה גם אוהית פרשתנו ע' רכט"רל.

(51) ראה אוהית שצויין בהערה 43 „לפי שמשוה ה' משם מ"ה דאי"ק ... שהוא למעלה מהתהו ותיקון כו"י. ובהדרושים ד"ה ראה נתתיך הגיל מקשר זה עם הא שמשוה הוא נשמה דאצילות. וראה גם תרי"ח שם (כ, ב ואל"ך). אוהית שבהערה הקודמת.

(52) ואתחנן ה, ה.

(53) ראה בארוכה סד"ה פנים בפנים תרניס (ע' צד"ה). וראה תרי"ח פרשתנו קטו, א ואל"ך. ועוד.

(54) ברכות ומגילה שם.

(55) ראה מקומות שצויינו בהערה 43 (שגם „כל נאה והשפילו גו").

ועצ"ק מסוגיית הגמרא שם, דלתירוצ' א' (וראה טו"א מגילה שם, רי"ף ועץ יוסף לע"י ברכות שם) גם רשבי מודה דשעה משחקת לו שאני. ובכל אופן צ"ע מהמבואר בסוגיא שם שאין פלוגתא בין רשבי והמ"ד „אל תתגרה כו' (כמו שמתרץ בגמרא בכמה אופנים, ולת"י א' דלכו"ע כל צ"ג מותר להתגרות

כו', לאי דוקא רשבי (משה) וכי"ב), וראה חדושי גאונים לע"י ברכות שם (כשם הצ"ח).*

ואולי הכוונה, דיה שרשבי אמר באופן סתמי „מותר להתגרות כו"י (מכלי לחלק כו'), הוא מכיון שמצד דרגתו הוא מותר להתגרות בכל אופן. ועצ"ע.

(56) סידור שער הלי"ג בעומר בסופו (כשם כתבי הארז"ל וכו').

(57) באוהית (שבהערה 43): „ואפשר רשבי דפי' דברכות ה"י ג"כ מבח"י זו כו"י, אבל במאמרים ד"ה ראה נתתיך הגיל מבואר זה בפשטות, ככפנים.

(58) ראה תרי"ח שם (ככא, סע"א); „אתה תדבר כו' פי' תדבר לשון הכנעה כו' להכניעם ולהשפילם בתכלית כו"י.

* שם מבואר „שאין הכוונה בסוגיות הללו להקשות מרשבי ור"ד על ר"י דאולי פליגי ומי' שמוחר להתגרות ומי' שאסור להתגרות כו' כל הקושיות של הגמ' כו' הוא למירמי קראי אהרד"י, אבל לכאורה אין לחרץ להאמרים טפ"ל, שהרי מסיק שם שהת"י האחרון כגמי (ברכות) שעה שמשחקת שאני הוא לשיטת רשבי"י.